

Critic's Point

Συναυλία-Μαραθώνιος του *Kyklus Ensemble*
(γιατί όχι «Σύνολο Κύκλος», ὡ παῖδες Ἑλλήνων;)

20/2015.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΠΑΡΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑ (20.40'-23.05', τρία μέρη, δύο διαλείμματα), τὴν πάντως ἐπιτηδευμένη της σύλληψη, τὸ γεγονός ὅτι τὸ πρόγραμμα δὲν ἀνέφερε τοὺς ἐκτελεστές κάθε ἔργου (ἐδῶ μουσικοκριτικοί, ἐμοῦ συμπεριλαμβανομένου, δὲν τοὺς [ἀνα]γνωρίζουν φυσιογνωμικά!), ὅτι μεταξύ δύο ἔργων, ἔρεβος βασίλευε στὴν αἴθουσα καὶ οἱ μεταφορεῖς κρατοῦσαν...φαναράκια γιὰ νὰ μετακινοῦν καθίσματα καὶ ἀναλόγια, ναὶ ἡ τελευταία ἐμφάνιση τοῦ συνόλου *Κύκλος* (ἐπιμένουμε ἑλληνικά!) τελικῶς ἀπετέλεσε *τερπνὴν ἐμπειρία*. Ἡ συναυλία-μαραθώνιος εἶχε τίτλο «Μεταμορφώσεις», πὺ ἀπεδείχθη ὅτι σήμαινε ἀπλᾶ... «Μεταγραφές» (τὰ ἄλλα ἦσαν ἀπλῶς φιλολογία). Ὅπως ἀπεδείχθη καὶ ὅτι τὸ μεταξύ τῶν ἔργων ἔρεβος ἦταν *λέει*, οἶονεὶ σκηνοθετικὸ «concept», ἀπλοελληνιστὶ «σύλληψη». Σύλληψη καὶ... *σχοινοδεσία* ἤθελε ὁ ὅποιος αὐτουργός του. Βέβαια, τὰ τρία ἔργα τοῦ β' μέρους καὶ τὸ πρῶτο τοῦ γ', δὲν ἦσαν μεταγραφές: ὁ Μπρίττεν καὶ ὁ Ξενάκης μόνο κατὰ τίτλον δικαιολογοῦσαν τὴν ἔνταξή τους στὸ πρόγραμμα. Τοῦ πρώτου παίχθηκαν οἱ *Μεταμορφώσεις* γιὰ σόλο ὄμποε καὶ τοῦ δευτέρου τὸ *Παλίμψηστον*, δίχως ὁ τίτλος νὰ συσχετίζεται κατ' ἀνάγκην μὲ τὸ ἔργο. Ὅπως καὶ τὸ πρόγραμμα ἀποσιωποῦσε τοὺς ἀρχιμουσικούς πὺ διηύθυναν τὸ Μπέργκ (νὰ ἦταν ὁ κατὰ τὸ πρόγραμμα «μουσικὸς σύμβουλος» Artem Abasev;) καὶ τὸν Ξενάκη, ἀμφοτέρω ἀνεπίληπτα, ὁ πρῶτος ἀπὸ τὸ πιάνο, μὲ ἀκριβέστατες καὶ πλαστικότερες χειρονομίες, ὁ δεύτερος ἀπὸ τὰ κρουστά (νὰ ἦταν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συγκροτήματος κ. Δημήτρης Δεσύλλας μὲ τὸν ὅποιο δὲν εἶχα τὴν εὐχαρίστηση νὰ συναντηθῶ ποτέ;). Καί, συγγνώμη γιὰ τὴν ἀδιακρισία, εὐλογία στοὺς χαλεποὺς καιροὺς μας; Τρεῖς

τουλάχιστον ἦσαν οἱ μετακλήσεις, μία ἀπὸ Πέρμ Σιβηρίας (Abasev), δύο ἀπὸ Θεσσαλονίκη (βιολιστές Παπάνας καὶ Σουσάμογλου), ἐνδεχομένως τέταρτη ἀπὸ Γερμανία; Ὁλλανδία; (πιανίστας Ἑρμῆς Θεοδωράκης): πῶς βρήκατε βρὲ παιδιὰ χορηγό, ὅταν ὅλοι ἔχουν καβούρια στὶς τσέπες τους; Τὰ ἔργα:

1. ΜΠΑΧ, ΓΙΟΧΑΝ-ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ [Bach, Johann-Sebastian, 1685 -1750]: *Πρελούντιο ἀπὸ τὴν Παρτίτα ἀρ. 3, γιὰ σόλο βιολί, ἔργο BWV 1006 γιὰ σόλο βιολί, διασκευή (1923) γιὰ βιολί καὶ πιάνο ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ (1896-1960). Κατὰ τὶς σημειώσεις μου βιολί πρέπει νὰ ἦταν ὁ Σίμος Παπάνας καὶ πιάνο, κατὰ συμπερασμὸν, ὁ Γιώργος-Ἐμμανουήλ Λαζαρίδης. Μπάχ σὲ ὕφος...Παγκανίνι! Τὰ δύο ὄργανα δὲ δέθηκαν ἠχητικά (στὰ γρηγορότερα τέμπε τὸ πιάνο ἦταν ἐμφανῶς διαυγέστερο). Τὸ βιολί ὑπολειπόταν σὲ φθογγικὴ καθαρότητα ἐνῶ ὑπῆρχαν ἐλάχιστες στιγμὲς τονικά ἐπισφαλεῖς.*

2. ΜΠΕΡΓΚ, ΑΛΜΠΑΝ [Berg, Alban, 1885 -1935]: *Κοντσέρτο γιὰ βιολί (τελείωσε 11.8.1935). Ἐκδοχὴ τοῦ Arnold Schoenberg (1874-1951), σὲ διασκευή γιὰ κουαρτέτο ξυλίνων, τρομπέτα, κρουστά, 2 πιάνο, κουαρτέτο ἐγχόρδων καὶ κοντραμπάσο Andreas Nicolai Tarkmann μᾶλλον ἀφανοῦς γερμανοῦ ὀμποῖστα, διασκευαστοῦ (arrangeur) καὶ ἐνίοτε συνθέτου, γεννηθέντος Πρωτομαγιά 1956 στὸ Ἀμβούργο· ἐν ἄλλοις λόγοις...«ἡ σούπα τῆς σούπας τῆς χήνας» ὡς δήλωσεν ὁ Νασρεντίν Χότζας, παρουσιάζοντας πιάτα γεμάτα νερὸ στοὺς ἐκπληκτοὺς αὐτόκλητους μουσαφίρηδες, δηλώσαντες συγγενεῖς συγγενῶν φίλου του ποὺ τοῦ εἶχε χαρίσει μιὰ χήνα. Ἀγνώριστο τὸ ἀριστούργημα, παρὰ τὴν ὄνειρώδη διεύθυνση τοῦ Abasev (;) καὶ τὴν ἀνεπίληπτη σὲ λαμπερὸ ἦχο, τονικὴ ἀκρίβεια, καθαρότητα φθογγικῆς, ρυθμικῆς καὶ φραστικῆς ἐκφοράς, ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση βάρθος τοῦ βιολιστοῦ Ἀντώνη Σουσάμογλου. Παρὰ τὴν ὑπογράμμισή του τῶν ρυθμικῶν καὶ ἀγωγικῶν ἀντιθέσεων, ἡ σκέψη τοῦ Μπέργκ ποὺ τόσο χρειάζεται τὸν ἠχητικὸ πλοῦτο τῶν ἐγχόρδων τῆς μεγάλης ὀρχήστρας, ἔμοιαζε μὲ ρυάκια ποὺ δὲν ἐκβάλλουν σὲ ποταμὸ ἀλλὰ καταπίνονται ἀπὸ ἄμμο ἐρήμου. Πολυφωνία ὅπου δὲν ἤξερες ποιά γραμμὴ-φωνὴ νὰ παρακολουθήσεις: σὲ λίγο χανόταν.*

3. ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΙ, ΙΓΚΟΡ [ρωσ. И́горь Фёдорович Стравинский. 1881-1971]: *Ragtime*, (1918), για 11 ὄργανα: φλάουτο, κλαρινέτο, κόρνο, κορνέτα, τραμπόνι, κρουστά, τσίμπελ (παραλλαγή τοῦ καθ' ἡμᾶς σαντουριού· ἐδῶ μὲ ρόλο σχεδόν σολιστικό πού ἀνατέθηκε στὴν Ἀγγελίνα Τκάτσεβα), κουαρτέτο ἐγχόρδων καὶ κοντραμπάσο. Ξανάφερε τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη μας, ἢ εὐθυμία τῆς πρώιμης τζάζ πού διαπνέει τὸ τέλεια λεπτοουργημένο αὐτὸ διαμαντάκι μὲν ἀλλὰ πολλῶν καρατιῶν.

4. ΜΠΡΙΤΤΕΝ, ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ [Britten, Benjamin, 1913 - 1976) *Six Metamorphoses after Ovid* [Ἑξι Μεταμορφώσεις κατὰ τὸν Ὀβίδιο], ἔργο 49, για σόλο ὄμποε (1951). Γραμμένη πρὶν τὸ 12φθογγο καὶ σειραϊκὸ τσουνάμι πού ἐξώθησε πλήθη ἀνεγκέφαλων νὰ ἀσελγήσουν παρὰ φύσιν πάνω στὰ διάφορα ὄργανα για νὰ τοὺς ἀποσπάσουν παρὰ φύσιν ἤχους καὶ «ἐφφέ» ἢ σύνθεση τοῦ Μπρίπτεν, ἀποτελεῖται ἕξι μικροπίνακες, ἀναπέμποντες στὴ ζωγραφικὴ ἀνάπλαση τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ τὸ Γάλλου Νικολάς Πουσσέν (1594-1665) ἢ τὸν Ἰταλὸ Τζιανπαττίστα Τιέπολο (1696-1770) : 1. Πᾶν. 2. Φαέθων. 3. Νιόβη, ὑπέροχη καντιλένα πού ἀρχίζει μὲ δύο κατιοῦσε μεγάλες τρίτες καὶ περιλαμβάνει μιὰ τεράστια φράση ἐξαντλοῦσα τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων τοῦ ἐκτελεστοῦ. 4. Βάκχος. 5. Νάρκισσος. 6. Ἀρέθουσα (ὄχι Ἄρετοῦσα, ὅπως ἐπέμενε τὸ πρόγραμμα μεταφέροντάς μας ἀπὸ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ μυθολογία στὸν Ἑρωτόκριτο τοῦ Βιντσέντζου Κορνάρου). Τὸ ἔργο μὲ τὴν ἀεικίνητο πολυτροπικότητά του, μᾶς θύμισε ὅτι ἡ **μονοφωνία** ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχει ἐξαντλήσει τίς δυνατότητές καὶ ἔκαμε νὰ φανταστοῦμε τὸ ποιοτικὸ διαμέτρημα τῆς χαμένης ἀρχαιοελληνικῆς μουσικῆς., ὁμοίως μονοφωνικῆς. Τὸ ἔργο ἀπεκάλυψε ἓνα τελείως ἄγνωστὸ μας ὡς τώρα ἐκπληκτικὸν Ἑλληνα δεξιότεχνη ὀμποῖστα, μὲ λαμπερὸ ἤχο, πλούσιο σὲ ἐκφραστικὲς-δυναμικὲς ἀποχρώσεις καὶ ἐκπληκτικὸ φραζάρισμα πού ἀνυπομονοῦμε νὰ ἀκούσουμε σὲ ρεσιτάλ ἢ ὡς σολίστ. Τὸ **Μάριο Ἀργυρό**.

5. ΞΕΝΑΚΗΣ, ΙΑΝΗΣ (1922-2001): *Παλίμψηστο* (1979), για ἀγγλικὸ κόρνο, κλαρινέτο μπάσο, φαγκότο, κρουστά, πιάνο καὶ κουϊντέτο ἐγχόρδων. Ἀναμφισβήτητα τὸ ὠραιότερο ἔργο τοῦ Ξενάκη πού ἔχω ἀκούσει ὡς τώρα: προβάλλοντας δίχως ἐκζητήσεις ἰδιαίτερα τὸ στοιχεῖο τοῦ ρυθμοῦ, χειραγωγεῖ ἔτσι τίς ἐναλλαγές του ὥστε νὰ αἰχμαλωτίζει τὴν

προσοχή τοῦ ἀκροατοῦ ἤδη γοητευμένου ἀπὸ τὴν πρωτοτυπία τῆς ἐνορχηστρώσεως καί, σὲ σύγκριση πάντα μὲ ἄλλα ἔργα τοῦ Ξενάκη, μιὰ σχεδόν...μοτσάρτεια διαφάνεια γραφῆς. Ἐδῶ συμμετεῖχε ὡς ἀπλὸ μέλος τοῦ συνόλου ὁ διεθνοῦς φήμης ἑλληνας δεξιοτέχνης τῆς σύγχρονης μουσικῆς Ἑρμῆς Θεοδωράκης!

6. ΚΟΥΜΕΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (γ. 1959): *Point of no return* γιὰ κουαρτέτο ἐγχόρδων, μπαγλαμᾶ καὶ ἀκκορντεόν πού παίζουν δύο μέλη τοῦ συνόλου (χρονολογία: δὲν ἀναφέρεται). Κύριος οἶδε γιὰτὶ ἓνα ἔργο πού ἀποτελεῖ πανηγυρική ξαναανακάλυψη τοῦ φολκλόρ, τιτλοφορεῖται ἀγγλικά. Ὡς μιὰν ἐπὶ λέξει μετάφραση θὰ πρότεινα τὸ... Ὀδοδείκτης πρὸς τὸν ἀγύριστο! Μιὰ ἀείρση φολκλορικὴ τροπικότητα, μεταστοιχειούμενη καὶ μετατοπιζόμενη ἀπὸ τονικὸ κέντρο σὲ τονικό, παρὰ τὴν χρῆση τοῦ μπαγλαμᾶ καὶ τοῦ ἀκκορντεόν, ἀποστειρώνοντας τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο ἀπὸ κάθε μπόχα καὶ δρωτίλα, διαγράφει τὸ ὄνειρο μιᾶς Ἀνατολῆς, ὅχι τῶν ἀραβικότατα σαδομαζοχιστικῶν *Χιλίων καὶ μιᾶς Νυχτῶν* ἀλλὰ τῆς *Σεχραζάτ* τοῦ Ρίμσκυ-Κόρσακωφ. Φοβοῦμαι (ἀλλὰ γιὰτί;) πὼς ὅ,τι καὶ νὰ κάμει ὁ φίλος Κουμεντάκης θὰ παραμείνει πάντα ἓνας εὐπατρίδης τῆς μουσικῆς...

7. ΜΠΑΧ, ΓΙΟΧΑΝ-ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ: *Φούγκα (ricercata)* γιὰ 6 φωνές ἀπὸ τὴ *Μουσικὴ Προσφορά* σὲ διασκευὴ τοῦ Anton Webern (1883-1945), γιὰ φλάουτο, ὄμποε, ἀγγλικὸ κόρνο, κλαρινέτο, κλαρινέτο μπάσο, κόρνο, τρομπέτα, τύμπανα ὀρχήστρας, τρομπόνι, ἄρπα, κουαρτέτο ἐγχόρδων καὶ κοντραμπάσο. Στυγερὴ κατακρεούργηση τοῦ Μεγάλου Κάντορα, σὲ ξέφτια ἀπὸ τίς προσφιλεῖς στὸν αὐτουργὸ μελωδίες ἡχοχρωμάτων [γερμ. *Klangfarbenmelodien*]. Ἡ βροντώδης παρέμβαση τῶν τυμπάνων στὴν καταληκτικὴ συγχορδία, ἀπετέλεσε κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ τὴν χαριστικὴν βολή. (Αἴθουσα ΔΜ, 23.5.2015).